

Буніятова Ізабелла Рафаїлівна

Київський університет імені Бориса Грінченка

ЛІНГВАЛЬНА НАДЛИШКОВІСТЬ У МОВАХ РІЗНИХ ТИПІВ (НА МАТЕРІАЛІ ЗАПЕРЕЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ)

1. *Попередні ремарки.* У нашому повідомленні розглядається явище лінгвальної надлишковості (англ. *redundancy*, рос. *избыточность*), яке у колі інших внутрішніх чинників спричиняє системні зрушення у мові. Надлишковість як явище, іманентно властиве кодам в їхній статистиці і динаміці, в тому числі і штучно створеним, аналізується в контексті зберігання, опрацювання і передання *інформації*. На відміну від системної надлишковості в сучасних мовах, у мовах давніх вона передусім спрямована на забезпечення порозуміння між учасниками комунікації в різноманітному лінгвальному середовищі, особливо у разі діалектної дивергентності. Стверджується, що випадки граматичної надмірності не пов'язані з варіативністю мовних одиниць, виявлених на різних структурних рівнях.

2. Запропонований до розгляду *об'єкт дослідження* належить до граматичної підсистеми мови, а саме, заперечні реченнєві конструкції у германських і слов'янських мовах. У роботі йдеться про внутрішню системну, породжувану правилами мови, граматичну надлишковість, яка не є ситуаційно або контекстуально зумовленою і не залежить від дії екстралінгвальних чинників. Засвідчене в граматиках сучасних германських і слов'янських мов протиставлення мононегації vs. полінегації, розглядається як результат історичного розвитку зазначених мов, у тому числі як зміну їхнього типологічного профілю. Прогнозується, що германське табу на утворення подвійних або множинних заперечних конструкцій, що протистоїть паралельному вживанню заперечних маркерів в слов'янських мовах, зумовлено особливістю SVO порядку слів в обох групах мов.

3. Пояснення збільшення або зменшення надлишкових заперечних елементів ґрунтується на засадничих положеннях і принципах історичної лінгвістики. Йдеться насамперед про *граматичну аналогію і тиск системи*, оскільки ці механізми мають безпосереднє відношення до теми нашого повідомлення не тільки як сили, що беруть участь у русі мовних систем, але й як сили, які сприяють збереженню їхньої стійкості в періоди різкого зростання варіативності конститутивних одиниць. Під варіативністю ми розуміємо співіснування паралельних, семантично тотожних форм (у тому числі наявні мовні засоби та інновації) у певні історичні періоди розвитку мови і подальшого закріплення в ній обмеженого кількості варіантів з безлічі конкурентів. До висвітлення об'єкта нашого дослідження також залучено *принцип прозорості Д.Лайтфута*, згідно з яким деривація (реченнєвих структур) має бути максимально простою процедурою, а базові глибинні структури близькі до їхніх поверхневих реалізацій.